

Edward Krause

Szamotuły, woj. poznańskie. Pałac Górków

Informator Archeologiczny : badania 16, 282-283

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tonicznych znanego mecenasa Hieronima Rozrażewskiego, biskupa włocławskiego w latach 1581-1600. Wyeksplorowano dwa wykopy archeologiczne i jedną odkrywkę architektoniczną o łącznej powierzchni 15,5 m².

Wykopy I i II ulokowano przy południowej ścianie dworu biskupskiego, obecnie Zbiorczej Szkoły Gminnej. Zarejestrowano układ stratygraficzny stwierdzając, że dwór nie powstał na "surowym korzeniu", lecz na miejscu starszego /również późnośredniowiecznego/ osadnictwa o charakterze trudnym do określenia. Zadokumentowano odkryte partie fundamentów średniowiecznych. W odkrywce architektonicznej, zlokalizowanej przy północno-zachodnim narożniku budynku, zadokumentowano fundament, który połączono z przebudową dworu dokonaną przez H. Rozrażewskiego. Badania nie dostarczyły dużej ilości ruchomych materiałów zabytkowych.

W wyniku prac postawiono kilka następujących hipotez badawczych, których potwierdzenie przynieść mogą tylko prace terenowe o znacznie szerszym zakresie: 1/ rezydencja biskupia w Subkowach posiadała wyraźnie obronny charakter o czym świadczą nie tylko obecne ukształtowanie terenu, lecz i wzmianki o murze obwodowym i bramie-wieży /znane jednak dopiero z XVI-XVIII-wiecznych źródeł/; 2/ budynek dworu zbudowany został w 2 połowie XIV lub na przełomie XIV/XV wieku, równocześnie z rozbudową kościoła parafialnego /dodanie do prezbiterium korpusu nawowego i wieży/. Był to wydłużony jednotrakt o wymiarach 29,2 x 10,2 m, posiadający w przyziemiu dwie duże izby przykryte sklepieniami krzyżowo-żebrowymi; 3/ w końcu XVI wieku do gotyckiego trzonu dodano od północy pół traktu, przez co dwór osiągnął wymiary 29,2 x 13,6 m. W XIX wieku rezydencja biskupia została rozebrana, a na jej dolnej kondygnacji wybudowano budynek, użytkowany obecnie jako szkoła.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku.

Badania zostały zakończone.

SZAMOTUŁY
woj. poznańskie
Pałac Górków

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział w Poznaniu.

Badania prowadził mgr Edward Krause. Finansował WKZ w Poznaniu.
Drugi sezon badań. Pałac Górków
/XV-XIX w./.

W br. zakończono badania wykopu IX rozpoczęte w 1981 r. Odkryto i zainwentaryzowano relikty murów i posadzki związanych z najstarszą fazą budowy tzw. "Pałacu" oraz przebadano warstwy kulturowe z okresu sprzed budowy "pałacu".

Wytyczono i wyeksplorowano ponadto wykopy XI-XV.

Wykop XI - wytyczono w części południowo-wschodniej terenu zamkowego o wymiarach 10 x 5 m. Efektem prac było odkrycie na głębokości około 3 m reliktyw wężła fundamentów murów obronnych południowych i wschodnich oraz części fundamentów być może baszty narożnej /czworokątnej/ związanej z tym węzłem. Zachowały się tylko spagowe partie owych fundamentów kamiennych. Na podstawie materiału zabytkowego stwierdzić można, że mury te rozebrano w końcu XVIII lub 1 połowie XIX wieku. W wykopie tym oprócz masowego materiału zabytkowego znaleziono jedną monetę tzw. boratyńkę z 1663 r.

Wykopy XII, XIV, XV o wymiarach kolejno 3 x 3 m, 6 x 2 m, 10 x 2 m wytyczono 5 m od elewacji zachodniej "pałacu" w kierunku zachodnim przez fosę w celu stwierdzenia istnienia zachodniego muru obronnego oraz rozpoznania chronologii fosy w stosunku do której były podejrzenia, że powstała bardzo późno. Po zbadaniu okazało się, że jedynie w wykopie XIV w odległości około 12 m od elewacji zachodniej "pałacu" zachowały się resztki luźnych konstrukcji kamiennie-ceglanych, których nie można uznać za pozostałości muru obronnego. Badanie w wykopie XV /w fosie/ potwierdziły, że fosa obecnie widoczna powstała późno, zapewne w XIX wieku i być może przy jej kopaniu zniszczono zachodni mur obronny oraz fosę pierwotną.

Wykop XIII o wymiarach 6 x 4 m wytyczono na wschód od narożnika południowo-wschodniego "pałacu" na linii przebiegu wschodniego muru obronnego. Odkryto ceglany mur obronny o szerokości około 1,10-1,20 m na fundamencie kamiennym z dwoma poziomami strzelnic zakrytych, zwięzających się na zewnątrz, które ze względu na kształt datować można na 2 połowę XV - 1 połowę XVI wieku. W okresie późniejszym /XVII-XVIII wieku/ przy murze obronnym po obu stronach powstały budynki zapewne mieszkalne o czym świadczą płytki ceramiczne.

W czerwcu br. wykonano także wiercenia po osi E-W między "pałacem" a "basztą Halszki". W wyniku badań określono układ warstw kulturowych oraz poziom występowania calca. Oprócz muru obronnego wschodniego na osi nie stwierdzono żadnych innych pewnych reliktyw murowanych.

Z ruchomego materiału zabytkowego odkryto przeszło 5 tys. ułamków naczyń, około 1 tys. kości zwierzęcych, fragmenty kafli piecowych, wyroby metalowe itp.

Rozpoczęto opracowywanie wyników badań wykopaliskowych.

TARNÓW
Góra św. Marcina

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska w Tarnowie
Oddział w Krakowie